

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 13 Ekim – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİ (ÖĞRETMEN ADAYLARI) TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ’NE ÜYELİĞİNİ İSTEMİYOR

Yrd. Doç. Dr. D. Ali ARSLAN

Mersin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

Özet (**)

Avrupa Birliği’ne üyelik konusu, dün olduğu gibi bugün de Türk toplumunun gündemini en çok işgal eden konulardan bir tanesidir. Aslında Avrupa Birliği’ni oluşturma düşüncesi oldukça eski bir geçmişe sahiptir. Bununla birlikte, bu birliğin hayata geçirilmesi doğrultusunda ilk somut adım, 1951’de atılmıştır. İkinci Dünya Savaşı’nın dünyada yarattığı büyük yıkım, savaş sonrası dönemde toplumları, böylesi büyük bir yıkımın tekrarlanmaması için arayışlar içine itmiştir. Avrupa Birliği olgusu da, bu arayışların somut ürünlerinden bir tanesi olarak değerlendirilebilir.

Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyelik süreci de yaklaşık yarım asırlık bir geçmişe sahiptir. Türkiye’nin AB üyeliği süreci, 12 Eylül 1963’te imzalanan Ankara ortaklık antlaşması ile başlamıştır. Ne var ki, yarım asra yaklaşmış olmasına rağmen bu sürecin Türkiye açısından istenen sonucu verdiği söylenemez.

Bu araştırmada, Türkiye’nin yarınlarını şekillendirecek olan Türk üniversite gençliğinin, özellikle de toplumun yarınlarında eğitimci olarak hayati roller üstlenecek olan öğretmen adaylarının, Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne tam üyeliği konusundaki düşünce ve değerlendirmelerinin sosyolojik açıdan incelenmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda, öğretmen adaylarına yönelik olarak yaklaşık elli sorudan oluşan bir anket formunun kullanıldığı ayrıntılı bir saha araştırması gerçekleştirildi. Anket formunda yapılandırılmış (kapalı uçlu) soruların yanı sıra, açık uçlu sorulara da yer verildi. Saha araştırmalarında elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak analiz edildi.

Anahtar Sözcükler: Avrupa Birliği, Avrupa Birliği ve Türkiye, Öğretmen Adayı, Üniversite Gençliği, Türk Gençliği ve Avrupa Birliği.

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 13 Ekim – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

Abstract:

Turkish University Youth Does Not Want to be Member of the European Union.

It was aimed to examine and analyse the opinions and attitudes of the Turkish university youth about the EU Membership of Turkey. Also, the correlation between social-psychological backgrounds of the Turkish candidate primary school teachers and their opinion on the issue were analysed within the study. Candidate Turkish primary school teachers who are attending Gaziosmanpasa University were selected as the sampling group from the research universe.

A comprehensive field research realised to achieve the aim. A questionnaire form was developed and used for the interviews. There were structured, semi structured and open-ended questions in the questionnaire. A data sets was created from the data that were gathered from the field. The computer program of the SPSS (Statistical Packages for Social Sciences) was used for analysing the data sets.

Key words: European Union, the Relation between EU and Turkey, Candidate Teacher, Turkish University Youth, Turkish Youth and European Union.

Giriş

Düşünsel temelleri çok eskilere dayanan Avrupa Birliği (AB)'nin kurulmasına yönelik ilk somut adım, 1951 Paris Antlaşması sonucunda, Avrupa Kömür ve Çelik Birliği'nin kurulması ile atılmıştır. Bu büyük yıkım sonrasında dünya kendini Doğu ve Batı Blokları şeklinde iki kampa bölünmüş olarak buldu. Stalin'in talepleri ise Türkiye'yi Batı bloğu içine itti (Manisalı, 2003). İkinci Dünya Savaşı'nın dünyada yarattığı yıkım, toplumları böylesi büyük bir yıkımın yeniden yaşanmasını önlemek için arayışlar içine itti. Avrupa Birliği'ni yaratan gelişmeler de aslında bu sürecin somut sonuçlarından biri olarak değerlendirilebilir.

Öte yandan, Doğu-Batı ikilemi (Durukan, 2005), "biz ve öteki" ayrıştırmaları bağlamında, dün olduğu gibi bugün de sıkça karşılaşılan kategorileştirmelerdendir. Bu kategorileştirme birey, grup ya da toplumların, kendisinden olmayanları, kendisinden farklı

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 13 Ekim – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

olduğu düşünülenleri ya da kendilerinden farklı olarak algılananları, “öteki” olarak tanımlama anlayışının, somutlaşmış şeklidir. Bu “ötekileştirme” olgusu, sömürgecilik geleneğinin de bir getirisi olarak, toplumsal alanda batının bugün ulaştığı ekonomik ve siyasi güce paralel olarak, daha belirgin hale gelmiştir.

Bu bağlamda Türkiye’nin, Avrupa Birliği’ne tam üyelik serüveni, bu “ötekileştirme” sürecinde, dominant konumda bulunan grubun içinde yer alma savaşımının bir yansıması olarak da değerlendirilebilir. Bu serüven, kökenleri doğuda olmasına rağmen, batıya doğru maceralı bir yolculuğa çıkmış olan Türk toplumunun (Arslan, 2005; 2003-a; 2003-b) çağdaşlaşma serüveninin, önemli köşe taşlarından biri olarak kabul edilebilir. Asya’dan getirdiği birikimleri ile Avrupalı toplumlar arasında yer alma kavgası veren Türkler, aslında bu işi resmen 19. yüzyılda çözmüşlerdir. Kırım Savaşı’ndan sonra, 1856 yılında yapılan Paris Antlaşması ile Avrupalı devletler, Osmanlı Devleti’ni Avrupalı kabul etmişlerdir (Gürsoytrak, 1996). Hal böyle iken, Avrupa ülkelerinin bugün Türkiye’yi algılama biçimleri ve Türkiye’ye karşı takındıkları tutum ve tavır, üzerinde özenle durulması gereken bir durumdur.

Bazı araştırmacılar tarafından, neredeyse “Osmanlı İmparatorluğu’ndan Cumhuriyet’e geçiş kadar önemli” bir konu olarak kabul edilen (İlhan, 2003: 11) Türkiye’nin AB üyelik serüveni, yaklaşık yarım asırlık bir geçmişe sahiptir. Yunanistan’ın 15 Temmuz 1959’da, Avrupa Ekonomik Topluluğu’na girme başvurusunun ardından, Türkiye de, 31 Temmuz 1959’da ortaklık başvurusunda bulundu. Dört yıl süren görüşmelerin ardından, 12 Eylül 1963’te imzalanan Ankara ortaklık antlaşması ile Türkiye’ye, topluluğa tam üye olarak katılabilme yolu açıldı (Sarı, 1996: 35).

Ne var ki bu süreç, takip eden yıllarda normal gelişim seyrini yitirip, maceralı bir yolculuğa dönüşmüştür. İlişki, bazen iki ileri bir geri, kimi zaman da bir ileri iki geri adımlarla çıkmaz sokaklara sürüklenmiştir. Teşbihte hata olmazsa, tam üyelik havucunu oltanın ucuna takan AB, bu havuca ulaşma arzusu ile koşturan Türkiye’yi, kendi istekleri doğrultusunda kontrol etme ve istediği yöne sürükleme çabalarında büyük ölçüde başarılı

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 13 Ekim – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

olmuştur. Karşılıklı saygı ve eşitler arası (İlhan, 2002: 28) diyalog temelinde sürdürülmesi gereken ilişki ve politikalar, aldatmaca demeye dilimiz varmasa da, tam bir oyalama politikasına dönüşmüştür. AB'nin ve AB üyesi ülkelerin Türkiye karşısında takındıkları pek de dostça olmayan tutum ve tavır, 1980'li ve 1990'lı yıllarda daha bir ayyuka çıkmış, 2000'li yıllarda ise bu durum tam bir çifte standarda dönüşmüştür. Günümüzde AB, geçmişte hiçbir AB üyesi ülkeye dayatılmayan ön koşulları, Türkiye'ye karşı ardı ardına sırlamayı bir görev olarak algılamış; konulan her engel Türkiye tarafından aşıldıkça bunları, aşılması daha zor yenileri izlemiştir.

Öyle ki, 2004 ve 2007 genişleme sürecinde olduğu gibi, eski komünist yeni kapitalist birçok ülke, en temel ekonomik ve toplumsal ön koşulları bile yerine getirmemiş olmalarına rağmen, çok kısa bir süreç içinde ve kolayca AB'ye tam üye kabul edilmiştir. Bu durumun en son ve en somut örneklerini, 2007 Ocak ayından itibaren tam üyeliği kabul edilen Bulgaristan ve Romanya oluşturmaktadır.

AB tarafından, Türkiye'ye karşı takınılan dostça olmayan tavır ve izlenen çifte standartlı politikaların, son günlerde artan dozu, AB üyeliğinin Türkiye'deki ateşli savunucularını bile artık çileden çıkartır hale gelmiştir. AB'nin Türkiye'yi, deyim yerindeyse “şamar oğlanı” gibi görme alışkanlığı sürdüğü müddetçe, bu ilişki normal seyrine girmesi oldukça zor görünmektedir. “Teslimiyetçi politikalara” bir son verilmedikçe de, AB Türkiye'yi “şamar oğlanı” olarak algılama alışkanlığından kolay vazgeçmeyecektir. Bütün bu olup bitenler ve hiç bitmeyecek gibi görünen süreç, “fazla naz âşık usandırır” atasözünde de dem vurulduğu gibi, Türk halkının Avrupa ülkelerine ve Avrupa Birliği'ne yönelik algılamalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenlere bağlı olarak da, Türk toplumunun tam üyelik konusunda politikacılara verdiği destek her geçen gün daha da azaltmaktadır.

Araştırmada, Türk toplumunun yarınlarına yön verecek olan Türk üniversite gençliğinin, Türkiye'nin AB üyeliğine yönelik düşünce, tutum ve değerlendirmelerinin ölçülmesi hedeflendi. Kuşkusuz araştırmanın kapsamı, bir üniversitenin eğitim fakültesi

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 13 Ekim – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

öğrencileri ile sınırlıdır. Bununla birlikte bulgular, üniversite gençliğinin yarım asrı aşkın bir süredir sürüp giden bu ilişkiye yönelik değerlendirmelerine, kısıtlarına rağmen, belli ölçüde de olsa ışık tutacak doğrultudadır. Konuyla ilgili farklı örneklem gruplarına yönelik yapılacak çalışmaların, üniversite gençliğinin Türkiye-AB üyeliğine ilişkin değerlendirmelerine daha bir netlik kazandıracığı kuşku götürmez bir gerçektir.

Materyal Ve Yöntem

Araştırmada metodolojik (Balcı, 2004; Bouma, 1995; Bulmer, 1994; 1993; Gilbert, 1993) açıdan, yapısal-işlevselci bir yaklaşımla, betimleyici bir sosyolojik (Horton & Hunt, çalışma gerçekleştirmek hedeflendi. Başlangıçta belirtilen amaçlar doğrultusunda, öğretmen adaylarına yönelik bir anket formu hazırlandı. Görüşmelerin önemli bir kısmı öğretmen adayları ile yüz yüze görüşülerek gerçekleştirildi. Öğretmen adaylarına dağıtılan anketler, gençlerin bizzat kendileri tarafından doldurulduktan sonra geri toplandı. Bu anket formları 44 soru ve onların alt açılımlarını kapsamaktadır. Anket formlarında yer alan sorulardan bazıları yapılandırılmış (kapalı uçlu), bazıları yarı sistematik, önemli bir kısmı da açık uçlu soru niteliğini taşımaktadır. Önce öğretmen adaylarına yönelik bir pilot saha çalışması gerçekleştirildi. Pilot çalışmalarda elde edilen bulgulardan yararlanılarak anket formlarına son şekli verildi ve ardında da ana araştırmaları gerçekleştirmek amacıyla sahaya çıkıldı.

Türk üniversite gençliğinin oluşturduğu araştırma evreninden, örneklem kümesi olarak Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan öğretmen adayları seçildi. Çalışmada, öğretmen adayları ile tesadüfi örneklem yoluyla seçilerek gerçekleştirilen 150 anket değerlendirmeye alındı. Saha araştırmalarından (Fink, 1995; De Vaus, 1991; Frankfour, 1992; Loeber, 1995) elde edilen verilerden hareketle 2 ayrı “veri seti (data set) oluşturuldu. Elde edilen bu veriler, SPSS (Statistical Package for Social Sciences) (Healey, 1993; Altunışık, 2004; Gilbert, 1993) ortamında bilgisayara yüklendi ve yine SPSS programı kullanılarak analiz edildi.

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694 – 528X

Sayı: 13

Ekim – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZISTAN

Öğretmen Adaylarının Türkiye'nin Ab Üyeliği İle İlgili Görüşleri:

Türk toplumunun bugün olduğu gibi, yakın bir gelecekte de gündemini işgal edecek olan en önemli gündem maddelerinin başında, hiç kuşkusuz, Avrupa Birliği'ne tam üyelik konusu gelmektedir. Konu bu denli güncel ve bir o kadar da önemli olunca, Türk toplumunun geleceği açısından stratejik önem taşıyan üniversite gençliğine, özellikle de öğretmen adaylarının konu ile ilgili görüş ve değerlendirmeleri oldukça büyük önem taşımaktadır. Araştırmada, Aşağıdaki tablolarda ayrıntılı bir şekilde yer verildiği gibi, konu ile ilgili oldukça önemli bulgularla karşılaşıldı.

Öncelikli vurgulamak gerekir ki, öğretmen adayları AB'ye tam üyelik konusunda ciddi bir zihinsel karmaşa hali yaşamaktadır. Gerçi bu zihinsel karmaşayı bugünlerde yalnızca öğretmen adaylarının değil, Türk toplumunun genelinin yaşamakta olduğunu söylemek abartılı bir değerlendirme olmasa gerek. Tablo 1'de de görüldüğü gibi, Türkiye'nin AB üyeliğini destekleyenler ile bu üyeliğe karşı çıkanların oranı birbirlerine son derece yakındır. Bir başka ifadeyle öğretmen adaylarının yüzde 40'ı Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğine destek verirken, yüzde 37'si de buna karşı çıkmaktadır. Kararsızlar ile soruyu yanıtsız bırakanların oranlarının yüzde 22 gibi oldukça yüksek düzeyde oluşu ise oldukça dikkat çekici bir durumdur. Veriler hep birlikte değerlendirildiğinde ortaya çıkan tablo, AB üyeliği konusunda toplumda yaşanmakta olan zihinsel karmaşa durumunu açıkça gözler önüne sermektedir.

Tablo 1: Öğretmen Adaylarının AB Üyeliğine İlişkin Düşünceleri

	Yüzde (%)	
AB'ye üyelik	Yanıtsız	15
	Destek	37
	Karşı	41
	Kararsızım	7
	Toplam	100

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 13 Ekim – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

Öte yandan, bu türden araştırmada, gruplar arasındaki ilişkiyi (benzerlik-farklılıkları) ölçmek için, parametrik ya da parametrik olmayan çeşitli test teknikleri kullanılır. Örneğin, bağımsız iki grup arasındaki ilişki inceleneceği zaman t-testi, ilişkili iki grup arasındaki iki grup karşılaştırılacak ise eşleştirilmiş grup (paired Samples) t-testi kullanılabilir (Altunışık,

2004: 167–169). İki den fazla grup arasında karşılaştırma yapılırken de ANOVA ve ki-kare temelli teknikler kullanılabilir (Gilbert, 1993: 46–47; Altunışık, 2004: 168). Kuşkusuz kullanılacak tekniğin belirlenmesinde, verilerin özellikleri önemli rol oynar.

Tablo 2: Öğretmen Adaylarının Türkiye'nin AB Üyelğine İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

		Türkiye'nin AB Üyelği (%)				Toplam
		Destekliyor	Karşı	Kararsız	Yanıtsız	
Cinsiyet	Bayan	33,3	44,4	8,6	13,6	100
	Erkek	42,6	37,9	4,5	15,2	100
	Yanıtsız	33,3	-	-	66,7	100

Cramer's V=0.172, (Approx. Sig=0.180)

Araştırmada çoğunlukla nominal türden ölçekler kullanıldığı için, ki-kare temelli testlerden “Cramer's V” tekniği kullanıldı. Ki-kare temelli teknikler arasından, Fi (Phi) kare değil de Cramer's V tekniğinin seçilmesinin nedeni ise Fi-kare tekniğinin 2x2 çapraz tablolarda kullanılıyor olmasıdır (Healey, 1993: 331–334). Oysa araştırmada çapraz analizi yapılan tabloların tamamı 2x2'den daha büyüktür. Yani, tablolar çok boyutlu olup, hem sütununda hem de satırında üç ya da daha fazla grup veri yer almaktadır. Böylesi durumlarda ise ağırlıklı olarak Cramer's V istatistik tekniği kullanılır (Gilbert, 1993: 46; Healey, 1993: 34).

Bu realiteden hareketle konu cinsiyet temelinde incelendiğinde oldukça önemli bulgularla karşılaşılır. Tablo 2'de sergilenen veriler, cinsiyet ile AB üyeliği

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 13 Ekim – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

arasındaki ilişkiyi, son derece net bir şekilde ortaya koymaktadır: Öncelikle vurgulanması gerekir ki, bayan öğretmen adayları Türkiye'nin AB üyeliği konusunda erkeklerden daha farklı düşünmektedirler. Daha net bir anlatımla, kız öğrenciler Türkiye'nin AB üyeliğine karşı çıkmaktadırlar. Kız öğrenciler arasında bu üyeliği desteklemeyenlerin oranı, destekleyenlerden yüzde 33,3 daha fazladır. Erkek öğrenciler de ise tersine bir durum söz konusudur. Bununla birlikte, AB üyeliğini destekleyen öğrenciler, desteklemeyenlerden yüzde 11 oranında fazlalık göstermektedir. Bu tabloda dikkat çeken bir başka önemli nokta da, kararsızlar arasında genç kızların önemli bir yer tutmasıdır.

Öğretmen adaylarının cinsiyeti ile Türkiye'nin AB üyeliğine yönelik tutum ve düşünceleri arasındaki ilişki ki-kare temelli bir istatistik tekniği olan Cramer's V tekniği kullanılarak incelendiğinde, analizin boyutları daha bir netlik kazanmaktadır: Yukarıdaki sonuçlar temelinde Null hipotezi, yüzde 5 anlamlılık düzeyinde reddedilmektedir. Bir başka anlatımla sonuçlar, cinsiyet ile AB üyeliğine yönelik tutum arasında bir ilişki vardır. Bu ilişkinin düzeyi de, 0–1 aralığında değerlendirildiğinde, hiç de yadsınamayacak ölçüde önemlidir.

Konu, öğrencilerin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durumları bağlamında incelendiğinde de oldukça anlamlı sonuçlarla karşılaşılır. Bu bağlamda gençlerin, ailelerinin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durumlarını belirleyebilmek için iki ayrı soru yöneltildi.

Bu durum, günümüz Türk toplumunun içinde bulunduğu sosyolojik realitedir. Daha net bir anlatımla günümüz koşullarında bireyleri ve ailelerin sosyo-ekonomik durumları ile sosyo- kültürel durumlarının her zaman örtüşmeyebileceği gerçeğidir. Örneğin eğitim ve kültür düzeyi bakımından toplumsal hiyerarşi içinde en üst katmanlarda olduğu var sayılan post-doktora yapmış bir bilim adamı sosyo-ekonomik açıdan, orta ya da ortanın altı katmanlarda yer alabilmektedir. Buna karşın, hiçbir

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 13 Ekim – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

eğitim görmemiş ya da yalnızca ilkokul eğitimi olan bir esnaf ya da tüccar, sosyo-ekonomik anlamda toplumsal yapı içinde ortanın üstü ya da üst konumlar işgal edebilmektedir. Hal böyle olunca günümüz Türk toplumunda, bireylerin toplumsal konumlarının, hem sosyo-kültürel açıdan hem de sosyo-ekonomik açıdan ayrı ayrı değerlendirilmesi kaçınılmaz bir zorunluluk olmaktadır.

Tablo 3: Öğretmen Adaylarının Türkiye'nin AB Üyelğine İlişkin Düşüncelerinin Babalarının Sosyo-Ekonomik Statüsüne Göre Dağılımı

		Türkiye'nin AB Üyelği (%)				Toplam
		Destekliyor	Karşı	Kararsız	Yanıtsız	
Babasının Sosyo-Ekonomik Statüsü	Yanıtsız	50	-	-	50	100
	Üst	-	-	100	-	100
	Orta Üst	20	50	10	20	100
	Orta	40,2	38,2	6,9	14,7	100
	Orta Alt	31,8	50	-	18,2	100
	Alt	38,5	46,1	7,7	7,7	100

Cramer's V=0.217 (Approx. Sig.=0.131)

Tablo 4: Öğretmen Adaylarının Türkiye'nin AB Üyelğine İlişkin Düşüncelerinin Babalarının Sosyo-Kültürel Statüsüne Göre Dağılımı

		Türkiye'nin AB Üyelği (%)				Toplam
		Destekliyor	Karşı	Kararsız	Yanıtsız	
Babasının Sosyo-Kültürel Statüsü	Yanıtsız	-	-	-	100	100
	Üst	34,6	23,1	7,7	34,6	100
	Orta Üst	31,7	53,7	7,3	7,3	100
	Orta	43,3	38,8	6	11,9	100
	Orta Alt	41,7	50	-	8,3	100
	Alt	-	33,3	33,3	33,3	100

Cramer's V=0.238 (Approx. Sig.=0.044).

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 13 Ekim – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZISTAN

Burada açıklık kazandırılması gereken bir başka konu da, 1920’li yıllardan günümüze yaşanan son derece hızlı toplumsal transformasyona rağmen, günümüz Türk toplumunda baba soylu aile geleneğinin halen sürdüğü gerçeğidir. Hal böyle olunca, ailenin toplumsal statüsünü belirleme de anahtar olarak babanın toplumsal statüsü kullanıldı. Çalışmada da bu sayıtlar temelinde ve bireylerin kendi beyanları (Arslan, 2004) esas alınarak ailelerinin toplumsal statüleri belirlendi.

Bütün bu saptamaların ışığında, ailelerinin toplumsal konumları ile gençlerin AB üyeliğine bakış açıları arasındaki ilişkiyi saptamaya yönelik çapraz analizlerden de son derece önemli bulgular ortaya çıkmaktadır. Tablo 3’te de görüldüğü gibi, özellikle babaları ortanın üstü ve ortanın altı sosyo-ekonomik statüye sahip bireyler Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyeliğine karşı çıkmaktadır. Bu bağlamda, yalnızca babaları orta ekonomik düzeye sahip gençler arasında, AB üyeliğine destek verenlerin oranı karşı çıkanları geçmektedir. Ancak bu yalnızca 2,5 puan ile sınırlı kalmaktadır. Bireylerin babalarının sosyo-kültürel düzeyi ile AB üyeliğine ilişkin düşünceleri arasındaki ilişki Cramer’s V tekniği ile daha ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde, yine yüzde 5’lik anlamlılık düzeyinde Null Hipotez reddedilmektedir. Bir başka anlatımla, “baba sosyo-kültürel düzeyi” bağımsız değişkeni ile “Türkiye’nin AB üyeliğine yönelik görüş” bağımlı değişkeni arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bu ilişkinin düzeyi de yine göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir.

Öte yandan, Tablo 4’te de görüldüğü gibi, bireylerin sosyo-kültürel özgeçmişleri ile Türkiye’nin AB üyeliği hakkındaki görüşleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Bu iki değişken arasındaki ilişkiyi ölçen Cramer’s V değeri 0.238 olarak ölçülmüştür. Sosyo- ekonomik değerlendirmede olduğu gibi sosyo-kültürel açıdan da, ortanın üstü ve ortanın altı düzeydeki ailelerin çocukları, Türkiye’nin AB üyeliğini desteklemediklerini vurgulamaktadırlar. Ayrıca sosyo-kültürel açıdan düşük düzeydeki ailelere mensup gençlerin bu üyeliğe karşı çıkışları da son derece manidardır. Buna

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 13 Ekim – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

karşın Tablo 3'ten farklı olarak, sosyo-kültürel anlamda üst düzey ailelerin çocuklarının bu üyeliği net bir şekilde desteklediği dikkat çekmektedir. Bunun da ötesinde, orta sosyo-kültürel düzeye sahip ailelerin çocuklarının AB üyeliğine verdiği destekte, orta sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarına oranla kısmi de olsa bir artış gözlemlenmektedir.

Tablo 5: Öğretmen Adaylarının Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Düşüncelerinin

Babalarının Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

		Türkiye'nin AB Üyeliği (%)				Toplam
		Destekliyor	Karşı	Kararsız	Yanıtsız	
Baba Eğitim Düzeyi	Okul Eğitimi Yok	33,3	33,3	-	33,3	100
	İlkokul	43,3	35	10	11,7	100
	Ortaokul	41,2	52,9	0	5,9	100
	Lise	30,8	46,2	7,7	15,3	100
	Üniversite	25,9	48,1	3,7	22,2	100
	Yanıtsız	42,9	28,6	7,1	21,4	100

Cramer's V=0.158 (Approx. Sig.=0.740).

Araştırmada irdelenen ve konuyla yakından ilişkili bir başka konu da, babalarının eğitim düzeyleri ile gençlerin AB üyeliği arasındaki ilişkidir. Tablo 5'te de açıkça görüldüğü gibi, ölçülen Cramer's V skoru, öğretmen adaylarının AB üyeliği ile ilgili görüşleri ile babalarının eğitim düzeyleri arasında son derece anlamlı bir ilişkinin olduğuna işaret etmektedir. Yalnızca babaları ilkokul mezunu olan gençler arasında, AB üyeliğini destekleyenlerin oranı karşı çıkanlardan daha fazla iken, sonraki eğitim basamaklarında süreç durum tersine dönmektedir. Daha net bir anlatımla, bu üyeliğe karşı çıkan gençler ile destekleyenler arasındaki oransal fark, ilkokul mezunu babaların çocukları arasında karşı çıkanların aleyhine -8,3 iken bu fark; ortaokul mezunu babaların çocukları arasında karşı çıkanların lehine + 11,7'ye; lise mezunu babaların çocukları arasında karşı çıkanların lehine + 15,4'e; üniversite

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 13 Ekim – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

mezunu babaların çocukları arasında da yine karşı çıkanların lehine + 22,2'ye yükselmektedir.

Tablo 6: Öğretmen Adaylarının Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Düşüncelerinin Eğitim Gördükleri Bölüme Göre Dağılımı

		Türkiye'nin AB Üyeliği (%)				Toplam
		Destekliyor	Karşı	Kararsız	Yanıtsız	
Öğrencinin Eğitim Gördüğü Bölüm	Müzik Öğ.	21,4	39,3	17,9	21,4	100
	Resim-iş Öğ.	40	40	0	20	100
	Sınıf Öğ. (İk. Öğr.)	40	46,7	8	13,3	100
	Sınıf Öğ. (Normal)	37,7	42,6	3,3	16,4	100
	Sosyal Bilgiler Öğ.	48,3	35,5	9,7	6,5	100

Cramer's V=0.181 (Approx. Sig.=0.259).

Konu ile ilgili önemli bir başka bağımsız değişken de eğitim görülen bölümdür. Bir başka anlatımla gençlerin Türkiye'nin AB üyeliğine ilişkin değerlendirmelerinde, görmekte oldukları eğitimin türüne göre de bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Tablo 6'da da görüldüğü gibi, AB üyeliği bağımlı değişkeni ile eğitim görülen bölüm bağımsız değişkeni arasında da, pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Bu iki değişken arasındaki ilişkiyi ölçmek için yapılan analizde bulunan Cramer's V değeri 0.158'dir. Türkiye'nin AB üyeliğine en büyük destek sosyal bilgiler öğretmeni adaylarından gelmektedir. Buna karşın, en büyük karşı duruşu ise müzik öğretmenliği eğitimi alan üniversite gençleri sergilemektedir. Öyle ki, müzik öğretmen adayları arasında AB üyeliğine karşı çıkanların oranı, destekleyenlerden yüzde 83,6 daha fazladır. Resim öğretmenliği eğitimi almakta olan öğrenciler ise bu konuda son derece kararsız bir tutum sergilemektedir. Bir başka anlatımla, AB üyeliğini destekleyenler ile karşı çıkanların oranı birbirine eşit olup yüzde 40'tır. İster normal öğretim, isterse ikinci öğretim olsun sınıf öğretmeni adayları da yine bu üyeliğe olumlu bakmamaktadırlar.

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 13 Ekim – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

Tablo 7: Öğretmen Adaylarının Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Düşüncelerinin Doğum Yerlerine Göre Dağılımı

		Türkiye'nin AB Üyeliği (%)				Toplam
		Destekliyor	Karşı	Kararsız	Yanıtsız	
Doğum Yeri	Kır	51,2	34,1	4,9	9,8	100
	Kent	32,1	44,3	7,5	16	100
	Yanıtsız	33,3	-	-	66,7	100

Cramer's V=0.195 (Approx. Sig.=0.075).

Konu ile ilgili olarak araştırmada, çapraz analizi yapılarak irdelenen bir başka husus da bireylerin, Türkiye'nin AB üyeliği hakkındaki değerlendirmeleri ile geldikleri toplumsal ortam arasındaki ilişkidir. Bu ilişkiyi ölçmek için yapılan Cramer's V testi sonucu da bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, köy-kasaba gibi kırsal ortamlardan gelen öğrencilerin bu üyeliğe verdikleri destek dikkat çekicidir. Tablo 7'de de görüldüğü gibi, kırsal kökenli gençlerin büyük bir bölümü bu üyeliğin Türk toplumu açısından olumlu kazanımlara yol açacağını düşünmektedir. Buna karşın kent kökenli üniversite gençliğinin konuya ilişkin değerlendirmeleri, kırsal kökenli gençlik ile aynı doğrultuda değildir. Daha net bir anlatımla, kentsel ortamlardan üniversiteye gelen gençlerin yüzde 44,3'ü, Türkiye'nin AB üyeliğine olumlu bakmamaktadır.

Öte yandan konuyu daha da ayrıntılandırıp gençlerin bu konudaki düşüncelerini daha net bir şekilde ortaya koyabilmek için öğretmen adaylarına, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliğini destekleme ya da karşı çıkış nedenleri ile ilgili açık uçlu sorular da yöneltildi. Önce bu üyelik konusunda olumlu düşünce ve değerlendirmeleri olan gençlere, verdikleri desteğin altında yatan nedenler soruldu. Bu konuda, öğretmen adaylarının verdikleri yanıtlar kadar verilmeyen yanıtlar da son derece büyük anlamlar taşımaktadır. Tablo 8'de de görüldüğü gibi, gençlerin üçte ikisinden fazlası, bu üyeliği

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 13 Ekim – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

destekleme nedenleri ile ilgili soruyu yanıtızsız bırakmışlardır. Yanıtlayanlar arasında ise, Türkiye'nin dünya ile bütünleşmesine katkı sağlayacağını düşünenler yüzde 8 ile ilk sırada yer almaktadır. Bireylerin yaşam standartlarını yükselteceği için destek verenler ise yüzde 7,3 ile ikinci sırada yer almaktadırlar. Bu grupları da, ülkede ekonomik gelişmeyi hızlandıracağı ve işsizlik sorununun çözümüne deste olacağını düşünen bireylerin oluşturduğu gruplar izlemektedir.

Tablo 8: Öğretmen Adaylarının AB Üyeliğini Destekleme Nedenleri

	Yüzde (%)
AB üyeliğini destekleme nedeni	68.0
Yok	68.0
İşsizliğin çözümü	4.0
Dünya ile bütünleşme	8.0
Yaşam standartları yükselecek	7.3
Karşılıklı çıkarlar	1.3
Eğitim alanında gelişme	1.3
AB konusunda yeterli bilgim yok	1.3
Ekonomik gelişme	4.7
Öteki toplumlarla diyalog geliştirme	1.3
Çağı yakalama	0.7
Toplumsal gelişme, yaşam koşullarının iyileşmesi	0.7
Siyasi gelişme ve demokratikleşme	1.3
Toplam	100

Öte yandan, Türkiye'nin AB üyeliğine karşı çıkan bireylere de, bu karşı çıkışlarının altında yatan nedenler soruldu. Bir önceki soruda olduğu gibi, bu soruyu da öğretmen adaylarının üçte ikisine yakını yanıtızsız bırakmışlardır. Tablo 9'da da görüldüğü gibi, bireylerin AB üyeliğine karşı çıkmalarının en temel nedeni, Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye karşı ikiyüzlü tutumu ve çifte standartlı politikalar uygulamasıdır. Öğretmen adaylarının Türkiye'nin AB'ye üyeliğine karşı çıkmalarının altında yatan etkenler şöylece özetlenebilir:

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 13 Ekim – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

1. Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye karşı ikiyüzlü tutumu ve çifte standartlı politikalar uygulaması,
2. AB'ye üyelik kültürel yozlaşmaya neden olur,
3. Türk toplumunun AB'ye ihtiyacı yok,
4. Avrupa Birliği'nin temelinde emperyalizm, başka ülkeleri sömürmek vardır,
5. AB'ye üyelik bağımsızlığımızı yitirmemize ve ülkemizin üniter yapısını tehdit edecek gelişmelere yol açar
6. AB üyeliği konusu toplumda bir hastalık, bir furyaya dönüşmüştür,
7. AB'ye girmek yerine Türk birliği istiyorum,
8. AB üyeliğinin bize hiç bir getirisi olmaz,
9. İç işlerimize karışacakları için desteklemiyorum,
10. Bizi hiçbir zaman bu birliğe tam üye yapmayacaklar.

Tablo 9: Öğretmen Adaylarının AB Üyeliğine Karşı Çıkış Nedenleri

	Yüzde (%)	
AB üyeliğine karşı çıkış nedeni	Yanıt yok	64.7
	Kültürel farklılık	1.3
	AB'nin Türkiye'ye karşı ikiyüzlü tutumu ve çifte standardı	9.3
	AB 'ye ihtiyacımız yok	4.7
	Toplumda bir ab üyelik hastalığı başladı	2.0
	Türk birliği istiyorum	2.0
	AB'ye üyelik bağımsızlığımızı yitirmemize ve ülkemizin üniter yapısını tehdit edecek gelişmelere yol açar	2.0
	AB'nin temelinde emperyalizm, başka ülkeleri sömürmek vardır	2.7
	İç işlerimize karışacakları için	1.3
	Türk ulusunun kültürel kimliği yozlaşır	5.3
	AB üyeliğinin bize hiç bir getirisi olmaz	2.0
	Ulusal onurumuzla oynamaları	0.7
	AB Hristiyan birliğidir	0.7
	Bizi hiçbir zaman tam üye yapmayacaklar	1.3
	Toplam	100

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 13 Ekim – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZISTAN

Genel Değerlendirme Ve Sonuç

Avrupa Birliği, düşünsel temelleri çok daha eskilere uzansa da, elli yılı aşkın bir geçmişe sahiptir. Türkiye'nin Avrupa Birliği serüveni ise, başta da vurgulandığı gibi, 1950'li yılların sonunda başlamış, 1963 Ankara Antlaşması ile de resmi bir boyut kazanmıştır. Yarım asra yakındır süren ve daha ne kadar süreceği de belli olmayan Türkiye'nin AB'ye tam üyelik serüveni, ikinci bin yılın sonları ve üçüncü bin yılın başlarında normal seyrini yitirmiştir.

Özellikle Avrupa Birliği üyesi bazı ülkelerin (Yunanistan, Avusturya, Fransa, Kıbrıs Rum Kesimi, ...gibi) Türkiye'ye karşı tek taraflı ve kasıtlı engellemelerine, uygulanan çifte standart ve yanlı tutum sonucunda bu süreç eşitler arası bir ilişki olma niteliğini tamamen yitirmiştir. Bütün bunlara daha önce hiçbir AB'ye aday ülkeye dayatılmayan ve ardı arkası gelmeyen ön koşullar da eklenince ortaya çıkan tablo, sıradan vatandaşın ötesinde, AB üyeliğinin ateşli savunucularını bile çileden çıkartacak boyutlara ulaşmıştır.

2007 yılının ilk yarısında, AB'nin en önemli ülkelerinden Almanya ve Fransa'nın en üst düzey yöneticilerinin Türkiye karşıtı söylemleri, nezaket sınırlarını da aşarak, açık bir Türkiye düşmanlığı ve aleyhtarlığına dönüşmüştür. Bütün bu nedenlerin doğal sonucu olarak, etki-tepki prensibinin bir gereği olarak, Türk halkının AB üyeliğine verdiği desteğin her geçen gün azaldığı gözlemlenmektedir. Araştırmada, bu saptamalardan yola çıkarak, Türkiye'nin yarınlarında önemli roller ve işlevler üstlenecek üniversite gençliğinin, özellikle de öğretmen adaylarının Türkiye-AB ilişkilerini nasıl algıladıkları ve değerlendirdikleri araştırıldı. Araştırmanın alana yaptığı temel katkıyı bu realitede aramak gerekir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, iktidar partisinin “ne pahasına olursa olsun türünden teslimiyetçi politikalarına” ve popüler medyanın dört bir koldan sürdürmekte olduğu AB yanlısı taraflı ve içeriği boş yayınlarına rağmen, araştırma

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 13 Ekim – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

kapsamında görüşülen üniversite gençliğinin, Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini desteklemediği gözlemlenmektedir. Bu sürece karşı çıkanlar arasında bayanlar, hem sosyo-kültürel ve hem de sosyo-ekonomik açıdan ortanın altı ve ortanın üstü toplumsal konumlara sahip ailelerin çocukları Önemli bir ağırlık oluşturmaktadır. Yine babalarının eğitim düzeyi yükseldikçe, AB üyeliğine karşı çıkanların oranı, destek verenlerle kıyaslandığında, düşmekte olduğu dikkat çekmektedir.

Öte yandan, Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği sürecine hem karşı çıkanlara ve hem de bu süreci destekleyenlere, düşünce ve tutumlarının nedeni sorulduğunda da oldukça önemli sonuçlarla karşılaşmaktadır. Örneğin bu ilişkiyi destekleyenlerin önemli argümanları arasında yer alan ekonomik sorunların ortadan kaldırılması ve işsizliğini çözümü gerekçesi, yeni üyeler açısından emeğin serbest dolaşımını kısıtlayan uygulamaları ile günümüzde büyük ölçüde geçerliliğini yitirmiştir. Buna karşın AB'ye karşı çıkanların gerekçeleri arasında ise “AB'nin Türkiye'ye karşı ikiyüzlü tutumu ve izlediği çifte standartlı politikalar” nedeni ve “Türk ulusunun kültürel kimliği yozlaşır” vurgulaması dikkat çekmektedir. Özellikle Alman başbakanının ve Fransa devlet başkanının dillerinden düşürmediği “Türkiye'nin hiçbir zaman AB'ye tam üye olamayacağı” anlamı çıkarılabilecek söylemlerinin de etkisiyle, yalnızca üniversite gençliği arasında değil, toplumun genelinde de “bizi hiçbir zaman tam üye yapmayacaklar” türünden düşünceler hızla yayılmaktadır.

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694 – 528X

Sayı: 13

Ekim – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

Kaynakça:

ALTUNIŞIK, R. (Vd.) (2004), Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri-SPSS Uygulamalı, Sakarya: Sakarya Kitabevi.

ARSLAN, A. (2005), "The Evaluation Of Parliamentary Democracy İn Turkey And Turkish Political Elites". *Historia Actual On-Line*, (Contemporary History Association – Asociacion De Historia Actual) V. 3, N. 6 (2005) (Revista Electrónica «Historia Actual On-Line», Año III, N° 6, Invierno 2005), <Http://Www.Hapress.Com/Abst.Php?A=N06a10>

ARSLAN, A. (2004), “Temel Sorunları Ve Açılımları İle Sınıf Teorisi, Sınıf Bilinci Ve Orta Sınıflar”, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 2004 / 2, Sayı: 8, Ss: 126–143.

ARSLAN, A. (2003-A), “Türkiye’nin Modernleşme Sürecinde Atatürk Ve Türk Ordusu”, Atatürkçü Bakış Dergisi, Uludağ Üniversitesi (Atatürk İlkeleri Ve İnkılâp Tarihi Uygulama Ve Araştırma Merkezi), Cilt: 2, Sayı: 3, Ss.: 57–79

ARSLAN, A. (2003-B), “A Different Modernisation Experience In The Middle East: The Army And Modernisation In Turkey”, Orta Doğu Araştırmaları Dergisi (Fırat Üniversitesi, Orta Doğu Araştırmaları Merkezi), Cilt: 1, Sayı: 2, Temmuz 2003, Ss.: 151–168.

DE VAUS, D.(1991), *Surveys İn Social Research*, London: Unwin Hyman.

DURUKAN, K. (2005), *Doğu-Batı İkilemine Dört Bakış: Montesquieu, Fanon, Galeano, Said*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

GÜRSOYTRAK, S. (1996), *Ekonomik Bağımsızlık, Ulusal Kalkınma Ve Sanayileşme İçin Gümrük Birliği’ne Hayır*, Ankara: Türk Devrim Kurumu Yayınları.

FINK, A. (1995), *The Survey Kit*, London: Sage.

FRANKFORT-Nachmias, C. (1992), *Research Methods İn Social Sciences*, London: Edward Arnold.

GILBERT, N. (1993), *Analysing Tabular Data*, London: UCL.

HEALEY, J. F. (1993), *Statistics: A Tool For Social Research*, California: Wadsworth.

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694 – 528X

Sayı: 13

Ekim – 2007

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

İLHAN, S. (2003), Avrupa Birliği Üyeliği Atatürkçülüğün Sonudur, Ankara: Ankara Ticaret Odası Yayınları.

İLHAN, A. (2002), Batı'nın Deli Gömleği, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

LOEBER, M. S. & KAMMEN, W. B. (1995), Data Collection And Management, London: Sage.

MANİSALI, E. (2004), İyüzü Ve Perde Arkasıyla Avrupa Çıkmazı: Türkiye-AB İlişkileri, İstanbul: Otopsi Yayınları.

MANİSALI, E. (2003), Türkiye-AB İlişkilerinde Sessiz Darbe, İstanbul: Derin Yayınları.

SARI, M. (1996), Ekonomik Bağımsızlık, Ulusal Kalkınma Ve Sanayileşme İçin Gümrük Birliği'ne Hayır, Ankara: Türk Devrim Kurumu Yayınları.